

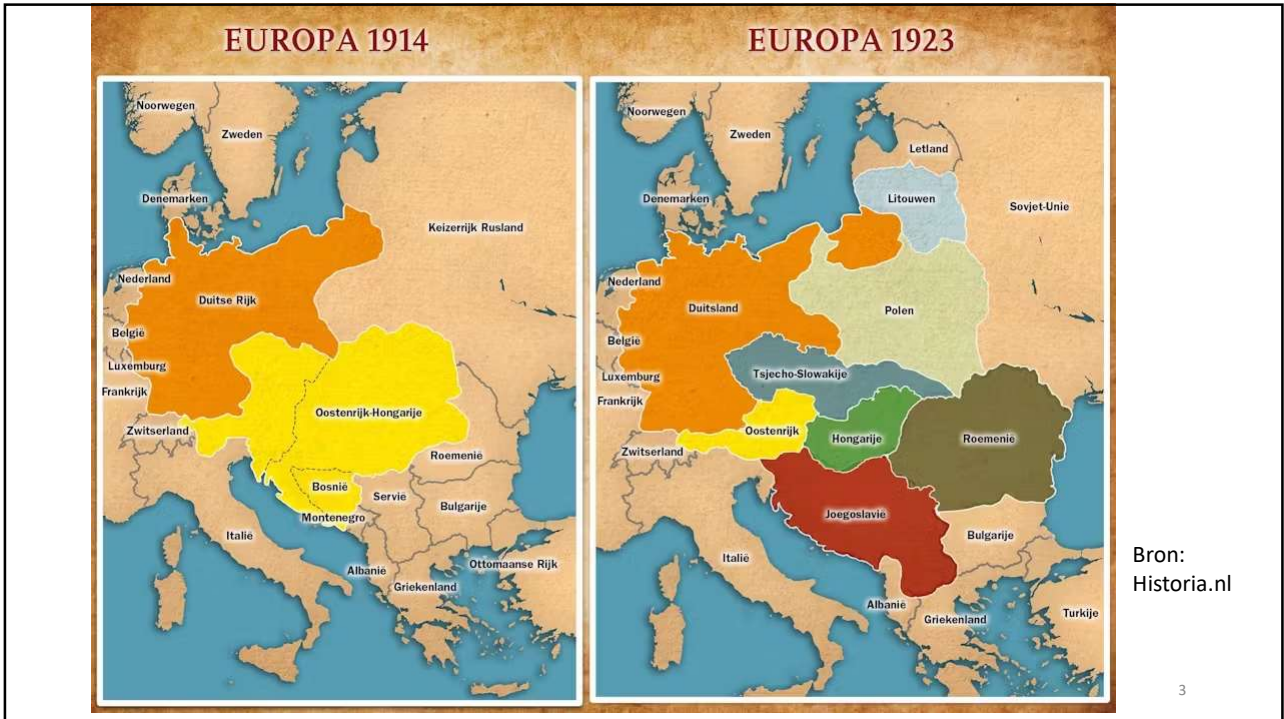
1

Hoezo tovenaars?

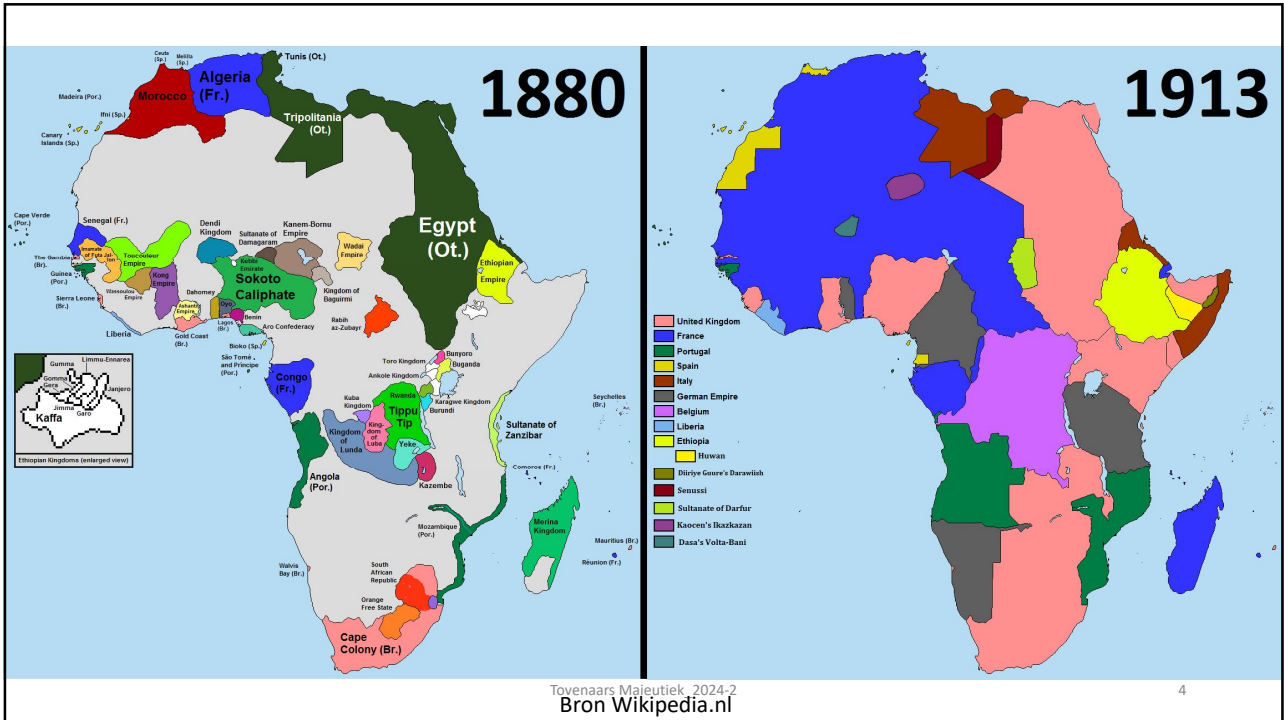

- Wat maakt deze denkers zo bijzonder? Ze breken, de één na de ander, met een traditie die vastloopt, zoals alles vastloopt in deze periode.
- Blom, Zweig en ook Dassen beschrijven de Weimarrepubliek en Wenen als plekken waar het grootse van de steden van de Verlichting voelbaar is, maar na de oorlog ook niet meer als reëel perspectief biedend wordt gezien.
- Zweig beschrijft hoe in zijn jeugd joden geassimileerd waren en hoe, ze zodra ze financieel geland zijn deel wilden hebben aan het culturele leven. De zekerheden nemen toe, ook merkbaar in de vorm van verzekeringen voor gewone mensen. De wereld versnelt op een manier die Goethe als 'velociferisch' beschrijft.
- De elite flaneert en leest en heeft met het arbeidsethos en het pragmatische leven weinig affiniteit. Wie dat wel zoekt gaat naar verre landen en vindt daar een uitdaging. (Run op Afrika)

2

3

4

De spanningen bouwen op

- De naoorlogse periode (WOI) kent toenemend pacifisme in o.a. Engeland. Nieuwe verbonden moeten oorlogen voorkomen. Maar al snel wordt duidelijk dat er vooral chaos is die moeilijk te beheersen blijkt.
- Er ontstaat een grote tweedeling tussen de geallieerden en de overwonnen landen. Die laatsten hebben het met name door herstelbetalingen zwaar en vooral Duitsland voelt zich verraden (dolkstootlegende). Daarbij zijn drie grote rijken (Ottomanen, Oostenrijk-Hongarije en het vooroorlogse Rusland*) uiteengevallen en is half Europa op drift.
- De Grote oorlog is voorbij, maar de strijd nog niet. (Griekenland, Turkije, Armenië, Finland) en overall is revolutie en opstand. Tussen 1917 en 1920 waren er 27 gewelddadige machtsovernames in Europa. In de Weimarrepubliek wordt de keizer verslagen en in november 1918 een republiek gesticht. Rusland zaait onrust in Oekraïne en alle Baltische staten.
- Breekjaar van Weimar is 1923 toen de inflatie net terugliep, maar de Franse troepen het Ruhrgebied gaan bezetten om de betalingen van de oorlogsschuld af te dwingen.

(Dassen, Weimar, o.a. p.47)

Voorlopers van de filosofie van de 20ste eeuw

Kant (1724-1804)

- Lost het conflict tussen empirisme en rationalisme voorlopig op. Wat we kunnen kennen is menselijke kennis en de basis is deels zintuigelijk. Die prikkels worden echter geordend via de voor-zintuigelijke categorieën van menselijk denken.

Hegel (1770-1831) en Marx (1818-1883)

- Alhoewel zeer verschillend zien zij het proces als een doelgerichte beweging gebaseerd op steeds weer nieuwe tegenstelling/conflicten.

Nietzsche (1844-1900)

- Introduceert het nihilisme. Alle antwoorden op de vragen van Kant vallen onder zijn hamer. Neokantianen moeten hiermee verder.

De filosofie

Wat opvalt is dat deze 4 filosofen een bescheiden verhaal hebben vergeleken met systeem filosofen die de wereld, het heelal en de rest beschreven.

De theologie was in het westen het eerste voorbeeld van een dergelijk omvattend (metafysisch, maar ook geografisch wijdverspreid) verhaal. Moderne atheïsten komen aan het woord vanaf de de La Mettrie (1709 – 1751) en in de Verlichting. Dan wordt de bron van de omvattende theorieën de menselijke ratio.

Kant was de eerste, maar niet de laatste, die grenzen stelde aan het kenvermogen van de mens. Met de krenkingen van Freud (vorige week) zien we de aanspraak van omvattendheid verdwijnen.

Husserl 1859-1938

- Fenomenologie en existentialisme krijgen bij hem een basis die belangrijk is voor al het denken ná hem. Of men er nu rechtstreeks naar verwijst of niet.
- **Eidetische reductie** is wat hij bedenkt als methode; je zet alles van de waarneming en de wereld tussen haakjes in de hoop tot het wezen van een ding te komen.
- **Intentionaliteit** is belangrijk. Het is het gericht zijn van het menselijk bewustzijn op iets anders dan zichzelf. De **wezensschauw** maakt het mogelijk om het eidos van een verschijnsel te zien los van persoonlijke en individuele en concrete verschijnselen.

Husserl wil strengheid

“Dankzij de fenomenologische methode, als fenomenologie, zal de filosofie eindelijk kunnen worden wat zij nooit is geweest: wetenschap, strenge wetenschap. De tekst is geschreven door een man die zijn weg heeft gevonden en die weet wat hem samen met anderen, fenomenologen als hij, te doen staat. Voor hem ligt 'een oneindig veld van streng wetenschappelijk onderzoek'. Ik maak bij de tekst een paar aantekeningen die tot doel hebben onze voorlopige karakteristiek van de fenomenologie wat verder uit te werken.” Uit het jaarboek van de fenomenologie door Husserl en Scheler e.a.

- Hij wil zekere kennis, maar biedt echter vooral veel ruimte voor interpretaties die aansluiten bij de continentale existentialisten die niet zoeken naar strengheid, maar juist een invulling willen van een filosofie die begint bij hun allerindividueelste ervaring als levend subject. Dit subject leeft in deze tijd in een wereld van dingen en mensen die vooral gezien worden als iets wat het subject bedreigt. Iets wat we in andere vorm ook zien in het liberalisme van de Anglo-Amerikaanse zijde. (Mill 1806-1873)

Stefan Zweig *De wereld van gisteren*

- Het denken van deze 4 filosofen is sterk gekleurd door hun ervaringen die hun basis vinden in Oostenrijk en Duitsland.
- Zweig beschrijft de sfeer van deze generatie in zijn boek *De wereld van gisteren*. Ondertitel: de herinneringen van een Europeaan. Hij beschrijft een aantal kenmerken van een wereld die volgens hem verloren is geraakt;
- Groot verlies van bestaanszekerheid, sparen dat loont en zekerheid van vooruitgang van kennis, verheffing (18)
- De eenheid van mensen en landen (Oostenrijk- Duitsland),
- De hang naar literatuur en andere hoge cultuur, (citaat blz 19)
- Assimilatie (m.n. van joden)(107)
- Kosmopolitisme en vrijheid (106)

Patrick Dassen De Weimarrepubliek

- De Abelpapers zijn teksten uit een essaywedstrijd.
- In 1943 geschreven geven ze een onverwacht perspectief op de ontwikkelingen van het nazistisch gedachtengoed. Hierdoor krijg je ook een beter beeld in welke denkbeelden onze 4 filosofen opgroeien en schrijven.
- Het laat zien hoeveel geweld er op straat is en hoe dat toeneemt. Zo zijn er 1200 slachtoffers in Berlijn in maart 1919. Dassen beschrijft in zijn conclusie (548) hoe die toename van geweld en onrust ook de roep om een sterke man laat toenemen. De ondermijning van de democratie is al langere tijd gaande in meerdere landen.

Heidegger

Heidegger past als filosoof op allerlei manieren zo goed in zijn tijd.

- Hij begint met steun van de katholieke kerk, maar verlaat zijn geloof.
- Hij is een cultfiguur onder zijn studenten. Zijn denken inspireert een hele generatie jonge studenten die lyrisch zijn over zijn colleges. (citaat Arendt)
- Hij gaat evenals tijdgenoten mee in de gedachte dat de verheffing van het volk, de snelle vooruitgang en de techniek niet (meer) werken en de filosofie geen antwoorden meer heeft. Heidegger zegt dat er een terugkeer nodig is naar de echtheid van de ervaring die nog een stap verder gaat dan Husserl. Heidegger gaat deze stap zetten. De individuele echtheid van het persoonlijke leven is de bron van zijn filosofische theorie. Dat wordt gevaarlijk wanneer niet alle mensen dergelijk levens kunnen leiden. Zij zullen volgens deze theorie leiding nodig hebben. De Duitse taal is voor Heidegger belangrijk als bron van de goede ontwikkeling, die een voorbeeld zou zijn voor de wereld. (korte uitleg op

<https://isgiedenis.nl/reportage/martin-heidegger-en-het-nazisme>